

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента **Степанової Людмили Василівни**
на кваліфікаційну наукову працю

Ді Тяньчао «Методика формування етнокультурної компетентності особистості на основі музики для ударних інструментів»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження пояснюється її належністю до національно-культурної проблематики. Етнічні, національні, культурні цінності завжди є скарбом народу, і передача їх з покоління до покоління є актуальним завданням мистецької педагогіки. З іншого погляду, актуальність теми дослідження є безперечною, оскільки приділяється увага проблемі вибудовування міжкультурної взаємодії в галузі мистецтва та освіти, що визначає необхідність формування у молоді етнокультурної компетентності як здатності до толерантного співіснування в поліетнічному середовищі. Формування етнокультурної компетентності визначається як важливий аспект особистісного і професійного розвитку майбутніх бакалаврів музичного мистецтва. Розв'язування зазначеної проблеми автор убачає в музиці для ударних інструментів, яку розглядає як потужний педагогічний ресурс для глибокого опанування етнічних, етнокультурних цінностей, пізнання етнічної самобутності, формування культурної ідентичності та налагодження діалогу між різними культурами в умовах глобалізованого світу.

Доводять актуальність теми дослідження і визначені дослідником суперечності, серед яких звертаємо увагу на таку: між високим потенціалом музики для ударних інструментів як універсального засобу інтеграції етнокультурних традицій різних народів і недостатньою увагою педагогічної теорії до її використання для формування етнокультурної компетентності майбутніх фахівців у галузі музичного мистецтва; між зростанням потреби в адаптації освітнього процесу до умов поліетнічного середовища, де етнокультурна компетентність є основою ефективної міжкультурної комунікації, та відсутністю науково-обґрунтованих підходів до інтеграції музики для ударних інструментів у зміст мистецької освіти; між практичною необхідністю оптимізації підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва і викладачів мистецьких дисциплін через використання музики для ударних інструментів як засобу формування їхньої етнокультурної компетентності та недостатністю розробленого методичного інструментарію, що забезпечував би ефективну реалізацію цього процесу в практиці професійної підготовки.

Дисертаційне дослідження входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» та становить частину наукової теми «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми» (реєстраційний номер 0120U002017).

Представлена дослідником наукова новизна є безперечною. Вона полягає в тому, що *вперше* здійснено дослідження проблематики етнокультурної компетентності особистості у вимірі музики для ударних інструментів як унікального засобу інтеграції етнічних традицій, що поєднує ритмічні, символічні та семантичні аспекти культурної спадщини, які є спрямованими на формування ціннісного ставлення до багатокультурності та розвиток професійних якостей майбутніх учителів музичного мистецтва; розкрито сутність феномену сутність етнокультурної компетентності особистості як інтегрального особистісно-професійного феномену, визначено його компонентну структуру, що складається з особистісно-аксіологічного, когнітивно-технологічного, комунікативно-інтерпретаційного, рефлексивно-інноваційного компонентів; визначено методологію дослідження, яка охоплює аксіологічний, компетентнісний, герменевтичний і творчо-діяльнісний наукові підходи та художньо-педагогічні принципи: полікультурної гармонії, духовно-ціннісного занурення, інтеграції раціонального та емоційного, контекстного моделювання, діалогічної інтерпретації, культурної диверсивності, інтерактивного музикування, емоційно-ритмічного самопрояву, розроблено методику формування етнокультурної компетентності особистості на основі музики для ударних інструментів, яка складається з оригінальних методів (ритм-каркас етнокоду, культурний ритм-квіз, інтерактивні музичні лабіринти, етнокультурний імпровізаційний діалог, тощо); розроблено спеціальні педагогічні умови задля посилення ефективності кожного з чотирьох запропонованих етапів формування етнокультурної компетентності особистості на основі музики для ударних інструментів.

У науковій новизні також представлено інші зроблені автором значущі уточнення. Уточнено сутність понять: «етнокультура», «концепція ціннісно-емоційного ставлення в підготовці здобувачів мистецької освіти», висвітлено специфіку інтерпретаційно-емоційних зв'язків між ритмом і культурними традиціями, які впливають на формування етнокультурної компетентності та ін. Удосконалено науково-теоретичну базу для формування етнокультурної компетентності особистості на основі музики для ударних інструментів для забезпечення процесу підготовки майбутніх бакалаврів музичного мистецтва в українських педагогічних університетах за спеціальностями 014 Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво) та 025 Музичне мистецтво.

Безумовною є практичне значення отриманих результатів дослідження, зокрема щодо застосування методики діагностики рівнів сформованості етнокультурної компетентності в здобувачів вищої мистецько-педагогічної освіти, методів і педагогічних умов методичної та творчо-виконавської підготовки здобувачів вищої освіти за вказаними спеціальностями під час освітнього процесу в мистецько-педагогічних вищих.

Заслуговує на схвальну оцінку публікаційна діяльність дослідника в 6 публікаціях, з яких 3 статті надруковано в наукових фахових виданнях України (з них 1 у співавторстві), та 3 – апробаційного характеру.

Кваліфікаційна наукова праця містить результати власних досліджень. Запозичення, цитування інших авторів здійснено коректно та мають посилання на відповідне джерело. Теоретична база дослідження сформована на основі

широкого кола наукових джерел: 212 найменувань, із них 34 – іноземними мовами.

Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, та додатків (на 22-х сторінках).

У першому розділі «Теоретичні основи формування етнокультурної компетентності особистості на основі музики для ударних інструментів» представлено теоретичне обґрунтування досліджуваної проблеми, розглянутої в контексті етнокультурної підготовки, яка характеризується наявністю високого рівня знань про культурні відмінності різних народів (зокрема в музиці для ударних інструментів), умінь виділяти та розуміти культуру будь-якого народу, здатності ефективно орієнтуватися в різноманітних культурних контекстах і використовувати надбані знання й уміння для взаємодії з представниками різних етнічних груп.

Уточнено дефініцію поняття «етнокультурна компетентність особистості» – інтегральний особистісно-професійний феномен, що відображає здатність особистості застосовувати знання, вміння та ціннісні орієнтації, пов'язані з різними культурними традиціями, для свідомого осмислення, творчої інтерпретації, глибокого розуміння й адаптації музичного репертуару та методів мистецького навчання до потреб сучасного суспільства в умовах міжкультурної взаємодії, забезпечуючи гармонійне поєднання професійної майстерності, комунікативної чутливості та емоційної залученості з метою сприяння формуванню толерантності, духовного збагачення, усвідомлення культурного різноманіття й створення умов для міжкультурного діалогу та збереження музичної спадщини різних народів.

Визначено компонентну структуру досліджуваного феномену, яка складається з особистісно-аксіологічного, когнітивно-технологічного, комунікативно-інтерпретаційного, рефлексивно-інноваційного компонентів. Компоненти обґрунтовано в контексті професійного розвитку майбутніх бакалаврів музичного мистецтва на основі музики для ударних інструментів. До кожного компоненту прописано етнокультурні вміння та здатності.

У другому розділі «Методологічні засади формування етнокультурної компетентності особистості на основі музики для ударних інструментів» представлено методологічну стратегію дослідження. Яка розроблена з урахуванням основних атрибутивних характеристик всіх компонентів досліджуваного феномену та охоплює аксіологічний, компетентнісний, герменевтичний і творчо-діяльнісний підходи та обґрунтовано художньо-педагогічні принципи, що відповідають зазначеним підходам. У розділі також розроблено модель експериментальної методики. Ця модель містить комплекс взаємопов'язаних елементів: педагогічні умови та методи формування етнокультурної компетентності особистості на основі музики для ударних інструментів. Низка спеціальних педагогічних умов складається з таких як: стимулювання емоційно-ціннісного ставлення до етнокультурного мистецько-освітнього контенту засобами сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, активізація набуття і систематизації етнокультурних знань засобами використання пізнавально-розвивального потенціалу квіз-технології, набуття практичного етнокультурного досвіду через занурення в

етнокультурне художньо-комунікативне середовище, забезпечення можливостей для творчої самореалізації у процесі музичного міжкультурного діалогу.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка авторської методики формування етнокультурної компетентності особистості на основі музики для ударних інструментів» висвітлено зміст і хід дослідно-експериментальної роботи з діагностики рівня сформованості етнокультурної компетентності респондентів контрольної та експериментальної груп. Для встановлення рівня сформованості етнокультурної компетентності особистості під час констатувального експерименту дисертантом влучно обґрунтовано відповідні критерії з показниками, а саме: ціннісно-потребовий критерій з показниками (ступень стійкості інтересу до етнічних метро-ритмічних архетипів та етномузичної стилістики конкретних етнокультур); ступінь усталеності аксіологічної установки реципієнта та його емоційної залученості в навчально-репетиційній та сценічно-виконавській процес); знаннево-операційний критерій з показниками (міра обізнаності в національних музичних традиціях та розуміння специфіки етнічної музики різних народів; ступінь володіння методами етнокультурного розвитку засобами гри на ударних інструментах); концептуально-виражальний критерій з показниками (ступінь оригінальності концепту виконавської інтерпретації етностильових метро-ритмічних особливостей музичного твору; ступінь володіння музично-риторичними фігурами (мелодійними, гармонійними, ритмічними, фактурними)); регулятивно-інтерактивний критерій з показниками ступень об'єктивності та адекватності самоаналізу, самооцінки та самоконтролю респондентів; міра активності та доречності впровадження в освітню та сценічно-виконавську практику інноваційних мультимедійних технологій).

У ході формувального експерименту відбувалося впровадження авторської методики в освітній процес в чотири етапи. Для кожного етапу Ді Тяньчао розробив та науково обґрунтував спеціальні методи формування етнокультурної компетентності особистості на основі музики для ударних інструментів. А саме, на етапі ціннісного осмислення запропоновано методи: «Ритмічний міст пам'яті», «Аудіовізуальна експедиція», «Ритм-каркас етнокоду»; на етапі накопичення інформаційної бази та її практичної імплементації передбачено впровадження методів: «Інтерактивна лекція», «Культурний ритм-квіз», «Інтерактивний етномузичний марафон»; на етапі набуття етнокультурного художньо-інтерпретаційного досвіду використовувалися методи: створення етномузичних лабіринтів і культурно-ритмічних діалогів; етап творчої адаптації забезпечувався методами «Ритмічний етностильовий конструктор», «Етнокультурний імпровізаційний діалог».

У третьому розділі також представлено результати перевірки ефективності методики формування етнокультурної компетентності особистості та підтвердження вірогідності отриманих експериментальним шляхом даних. Верифікація отриманих статистичних даних здійснювалася за допомогою критерію кутового перетворення Фішера.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Ді Тяньчао, вважаємо за необхідне висловити деякі побажання і рекомендації:

1. У дослідженні наведено ряд різноманітних ударних інструментів певних етнічних культур, при цьому в роботі недостатньо уваги приділено конкретизації смислоутворювальних потенцій розглянутих ударних інструментів у площині етномузичних традицій. Було б доцільно розглянути виражально-виконавські можливості ударних інструментів у контексті конкретних етномузичних жанрово-стильових традицій та навести приклади герменевтичного осягнення семантики етнічних метро-ритмічних архетипів.
2. Визначаючи практичну значущість проведеного дослідження, все ж таки варто зауважити, що було б доцільним більш чітко висвітити у висновках методи, які виявилися найефективнішими в розвитку етнокультурної компетентності через музику для ударних інструментів.

Висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки рецензованої кваліфікаційної наукової праці.

Вважаємо, що представлена дисертаційна робота за актуальністю, науковою новизною і практичною цінністю, обґрунтованістю і достовірністю, отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях відповідає чинним вимогам п.п. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор, Ді Тяньчао, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент –
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри музичного мистецтва і хореографії
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

 Людмила СТЕПАНОВА

